

AASTAARUANNE 2004

Kokkuvõte

Aastaaruanne 2004 hõlmab Euroopa andmekaitseinspektori eksisteerimise esimest perioodi uue sõltumatu järelevalveasutusena, mille ülesandeks on kindlustada, et ühenduse institutsioonid ja asutused tagaksid isikuandmete töötlemisel füüsiliste isikute põhiõigused ja vabadused, eelkõige nende eraelu puutumatus. Selles kirjeldatakse "**uue institutsiooni väljaarendamist**" alates esimestest etappidest kuni selleni, mil uus asutus on saavutanud suutlikkuse oma ülesandeid täita järjest tõhusamalt. Aruandes tuuakse välja esimesed kogemused erinevates töövaldkondades ning samuti peamiste tegevusvaldkondade õiguslik raamistik ja poliitika perspektiivid.

1. peatükis "hetkeolukord ja tulevikuväljavaated" kirjeldatakse õiguslikku raamistikku, milles Euroopa andmekaitseinspektor tegutseb, ning talle usaldatud ülesandeid ja volitusi. Lisaks tuuakse välja 2005. aasta peamised eesmärgid. Uue institutsiooni väljaarendamise tegelik lugu on esitatud 2. peatükis. Peatükkides 3–5 arutletakse laiemalt kohustuste ja volituste üle. Järelevalvet käsitlevas 3. peatükis selgitatakse Euroopa andmekaitseinspektori ülesannet jälgida ühenduse institutsioonides ja asutustes toimuvat andmete töötlemist koostöös iga institutsiooni või asutuse andmekaitseametnikega. Konsulterimist käsitlevas 4. peatükis selgitatakse, et Euroopa andmekaitseinspektor nõustab ühenduse institutsioone ja asutusi kõikides isikuandmete töötlemisega seotud küsimustes. Kui komisjon võtab vastu ettepaneku koostada õigusakt, mis käsitleb isikuandmete kaitset, konsulterib ta andmekaitseinspektoriga. Koostööd käsitlevas 5. peatükis rõhutatakse Euroopa andmekaitseinspektori aktiivset osa 29. artikli tööühma tegevuses ning samuti koostööd andmekaitse valdkonna järelevalveasutustega liidu niinimetatud kolmanda samba raames. 6. peatükis näidatakse andmekaitseküsimuste ülemaailmset iseloomu, kirjeldades Euroopa andmekaitseinspektori poolt 2004. aastal sõlmitud rahvusvahelisi kontakte.

1. peatükk: hetkeolukord ja tulevikuväljavaated

Sõltumatu asutuse loomine Euroopa tasandil isikuandmete kaitsmisel õiguslike tagatiste kohaldamise jälgimiseks ning kindlustamiseks on **ühenduse institutsioonide ja asutuste** ning Euroopa Liidu kui terviku jaoks **uus kogemus**.

Harva tekivad uued kogemused raskusteta. Näiteks jõustusid asjakohased andmekaitse eeskirjad 2001. aasta veebruaris aastase üleminekuajaga. Kuid Euroopa andmekaitseinspektori ja abiinspektori määramine jõustus 2004. aasta jaanuaris. See tähendab, et kolme aasta jooksul puudus väline järelevalve ning sellel ajavahemikul ei olnud andmesubjektide õigusi võimalik kaitsta nii, nagu eeskirjade vastuvõtmisel ette nähti. Kuigi andmekaitseametnikud on ära teinud väga olulise töö, on olemasolevate eeskirjade rakendamine ja järelevalve väga kiireloomuline küsimus: EL ei saa lubada enda ja liikmesriikide suhtes kehtestatud eeskirjade mittetäitmist. Siiski on vaja mõningast ettevaatlikkust, kuna ühenduse tasandil ei tundu olevat puudu tahtest järgida kõnealuseid eeskirju, mida üldiselt peetakse otstarbekateks ning asjakohasteks.

EÜ asutamislepingu artikkel 286 näeb ette, et ühenduse õigusakte, mis käsitlevad üksikisikute kaitset isikuandmete töötlemisel ja nende andmete vaba liikumist, tuleks kohaldada ka ühenduse institutsioonide ja asutuste suhtes, ning et asutatakse sõltumatu järelevalveasutus. Kõnealuses sättes viidatud asjakohased eeskirjad on sätestatud Euroopa Parlamendi ja nõukogu **määruses (EÜ) 45/2001**.

Kõnealust määrust ei tuleks vaadelda eraldi, vaid osana tunduvalt **laiemast raamistikust**, mis peegeldab Euroopa Liidu ja Euroopa Nõukogu poolt pikema ajavahemiku jooksul tehtud tööd. See töö ulatub tagasi Euroopa inimõiguste ja põhivabaduste kaitse konventsiooni artiklini 8 ning on samuti mõjutanud ELi põhiõiguste hartat, mis on praeguseks lisatud Euroopa põhiseaduse lepingule selle II osana.

Euroopa Liidu tasandil on isikuandmete kaitse sätestatud:

- EL lepingu artiklis 6
- EÜ asutamislepingu artiklis 286
- Põhiõiguste harta artiklis 8
- Direktiivis 95/46/EÜ
- Direktiivis 2002/58/EÜ.

Määruses (EÜ) 45/2001 sätestatakse põhimõtted ELi institutsioonide ja asutuste jaoks. Kõnealust määrust kohaldatakse "ühenduse institutsioonides ja asutustes toimuva isikuandmete töötlemise suhtes, kui töötlemise eesmärgiks on täielikult või osaliselt ühenduse õigusaktidega hõlmatud toimingute teostamine". Selles käsitletakse selliseid üldpõhimõtteid nagu andmete õiglane ja seaduslik töötlemine, proportsionaalsus ja eesmärgipärane kasutus, tundlike andmete erikategooriad, andmesubjektile antav teave, andmesubjekti õigused, ning järelevalvet, täitmist ja meetmeid. Sellega asutatakse ka sõltumatu järelevalveasutus (Euroopa andmekaitseinspektor), kes vastutab ühenduse institutsioonides ja asutustes toimuva isikuandmete töötlemise järelevalve eest. Igas institutsioonis on andmekaitseametnik, kes teeb koostööd Euroopa andmekaitseinspektoriga.

Euroopa andmekaitseinspektori ülesanded ja volitused on sätestatud kõnealuse määruse artiklites 41, 46 ja 47. Tema kohustusteks on "järelevalve teostamine", "nõustamine" ja "koostöö tegemine". Järgnevatel peatükkides käsitletakse kõiki neid kohustusi/iga kohustust põhjalikumalt.

Sõltumatu järelevalveasutuse loomine Euroopa tasandil ei ole mitte ainult korraliku andmekaitsepoliitika üheks põhielemendiks, vaid on ka oluliseks meetmeks, et tagada Euroopa inimõiguste ja põhivabaduste kaitse konventsiooni artiklis 8 ning Euroopa põhiseaduse lepingu artiklis II-68 sätestatud põhimõtete ja väärtushinnangute kaitse. Nimetatud sätted rõhutavad selgelt sõltumatute järelevalveasutuste osa kõnealustest põhimõtetest ja väärtushinnangutest kinnipidamisel.

Oluline on mõista, et **pidevalt kasvab selliste ELi poliitikate arv, mis sõltuvad seaduslikust isikuandmete töötlemisest**. Olukord on selline, kuna paljude kaasaegse ühiskonna tegevuste korral esitatakse isikuandmeid või kasutatakse selliseid andmeid sisestamiseks. See kehtib ka Euroopa institutsioonide ja asutuste suhtes, kui nad täidavad oma administratiivset või poliitika kujundaja rolli, ning seega ka nende poliitiliste tegevuskavade rakendamisel. See tähendab, et **isikuandmete** tõhusat **kaitset** kui ühte põhiväärtust, millele liidu poliitikad tuginevad, tuleks vaadelda nende **poliitikate edukuse eeltingimuse**na. Euroopa andmekaitseinspektor tegutseb selles üldises vaimus ja eeldab vastutasuks positiivset suhtumist oma tegevusse .

Aruandes kirjeldatud peamised **2005. aasta eesmärgid** on:

- o Andmekaitseametnike võrgustiku väljaarendamine

- o Brošüürid, veebileht ja infoleht
- o Teated ja eelkontroll
- o Kaebusi ja järelepärimisi käsitlevad suunised
- o Audiitorkontroll ja uuringud
- o Eraelu puutumatus ja läbipaistvus
- o E-järelevalve ja andmeliiklusandmed
- o Arvamused õigusaktide ettepanekute kohta
- o Kolmanda samba andmekaitse
- o Ressursside arendamine

2. peatükk: "uue institutsiooni" väljaarendamine

Institutsioon alustas tegevust 2004. aastal. Halduskeskkond loodi Euroopa Parlamendi, komisjoni ja nõukogu kaasabil, mis kindlustas oskusteabega varustamise, väärtusliku abi teatud ülesannete täitmisel ning majandusliku mastaabisäästu saavutamise.

Euroopa andmekaitseinspektor kavatseb jätkata kõnealuse keskkonna arendamist 2005. aastal.

3. peatükk: järelevalve

Euroopa andmekaitseinspektori kui uue sõltumatu asutuse üheks põhiülesandeks on kontrollida määruse (EÜ) 45/2001 ja muude asjakohaste õigusaktide sätete kohaldamist igas ühenduse institutsioonis ja asutuses (v.a oma õigusliku pädevuse piires tegutsevas Euroopa Ühenduste Kohtus) toimuva isikuandmete töötlemise suhtes, kui töötlemise eesmärgiks on täielikult või osaliselt ühenduse õigusaktidega hõlmatud toimingute teostamine. Selleks kirjeldatakse nimetatud määruses ning antakse kõnealuse määrusega mitmeid järelevalve ülesandega seotud kohustusi ja volitusi.

2004. aastal kasutati toimingutena eelkontrolli, andmesubjektide teavitamist, kaebuste käsitlemist ning uuringuid Euroopa andmekaitseinspektori arvamustele järgnesid vajalikud järelemeetmed. Kontrollijad on võtnud vastavaid meetmeid.

Kõigi töötlustoimingute suhtes, mis tõenäoliselt kujutavad oma olemuse, ulatuse või eesmärkide tõttu konkreetset ohtu andmesubjektide õigustele ja vabadustele, teostatakse **eelkontroll**. Eelkontrolli peab teostama Euroopa andmekaitseinspektor pärast ühenduse institutsiooni või asutuse andmekaitseametnikult teate saamist. Lõplik vastus esitatakse Euroopa andmekaitseinspektori arvamusena töötlustoimingu kontrollijale ning asjaomase institutsiooni või asutuse andmekaitseametnikule. Nimetatud arvamus tuleb esitada kahe kuu jooksul pärast teate saamist. Kõikide töötlustoimingute kohta, mille eelkontrolliks on esitatud teade, peetakse registrit.

Eelkontroll ei hõlma ainult toiminguid, mida pole veel alustatud ("tegelik eelkontroll"), vaid ka töötlustoiminguid, mis algasid enne 17. jaanuari 2004 või enne kõnealuse määruse jõustumist. Nendel juhtudel teostatakse "tagantjärele" kontroll. 2004. aastal teatati Euroopa andmekaitseinspektorile neljast "tegeliku" eelkontrolli juhust. Ligikaudu 100 juhtumit loetleti "tagantjärele" tehtud eelkontrollina.

2004. aastal sai Euroopa andmekaitseinspektor 51 **teabenõuet**. Enamikule nendest vastati kahe tööpäeva jooksul.

Lisaks saadi Euroopa andmekaitseinspektori pädevusvaldkondades kaheksa **kaebust**: kuus komisjoni, üks Euroopa Keskpanka ja üks parlamendi kohta. Nimetatud kaebustega tegelemisel saadud kogemused kasutatakse ära käsiraamatu koostamisel.

Esimesed Euroopa andmekaitseinspektori poolt teostatavad **uuringud** on alanud. Ühenduse institutsioonid ja asutused peavad üldsuse dokumentidele juurdepääsu ja andmekaitse vahelist seost problemaatiliseks. Eraldati vahendeid töötamiseks välja poliitikadokument, mis käsitleb üldsuse juurdepääsu soodustamist dokumentidele koos isikuandmete kaitse edendamiseks.

Euroopa andmekaitseinspektor on samal ajal alustanud Euroopa institutsioonides kõikide elektrooniliste sidekanalite andmeliiklus- ja arveldusandmete töötlemisega. Eesmärk on kahepoolne. Euroopa andmekaitseinspektori eesmärk on koostada kõnealuse teema suunised ning samuti koostada selliste andmeliiklusandmete nimekiri (nimekirjad), mida võib töödelda eelarve ja andmeliikluse haldamiseks, sealhulgas telekommunikatsioonisüsteemide seadusliku kasutuse kontrollimiseks.

Eurodac-süsteemi teemat arutatakse eraldi, arvestades nii selle õiguslikku raamistikku kui ka tähtsust laiemas plaanis. Määrusega (EÜ) 2725/2000, mis käsitleb Eurodac-süsteemi kehtestamist (sõrmejälgede võrdlemise süsteem Dublini konventsiooni tõhusa kohaldamise eesmärgil), nähakse ette ühise ajutise järelevalveasutuse loomine, mis saadetakse laiali siis, kui luuakse Euroopa andmekaitseinspektor. Alates 2004. aasta jaanuarist on Euroopa andmekaitseinspektorist saanud Eurodac-süsteemi kesküksuse järelevalveasutus ning samuti kontrollib Euroopa andmekaitseinspektor kesküksuse poolt isikuandmete edastamist liikmesriikidele.

4. peatükk: konsulteerimine

Määruse 45/2001 artikkel 41 kohustab Euroopa andmekaitseinspektorit nõustama ühenduse institutsioone ja asutusi kõikides isikuandmete töötlemisega seotud küsimustes. Ta nõustab kõiki ühenduse institutsioone ja asutusi omaalgatuslikult või konsultatsiooni korras. Vastavalt artiklile 28 tuleb Euroopa andmekaitseinspektoriga konsulteerida, kui komisjon võtab vastu ettepaneku koostada õigusakt, mis käsitleb isikuandmete kaitset.

Euroopa andmekaitseinspektor hakkas nimetatud määruse kõnealuseid sätteid rakendama 2004. aastal. Esimesed tegevused hõlmasid **haldusmeetmeid**. Esimene ametlik arvamus konsultatsiooni korras nõustamisel **õigusaktide ettepanekute** kohta anti välja 22. oktoobril 2004. Arvamus käsitles ettepanekut Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse vastuvõtmiseks vastastikuse haldusabi kohta ühenduse finantshuvide kaitseks kelmuste ja muu ebaseadusliku tegevuse vastu. See on avaldatud Euroopa Liidu Teatajas ja Euroopa andmekaitseinspektori kodulehel (www.edps.eu.int).

Samuti hakkas Euroopa andmekaitseinspektor 2004. aastal valmistama ette poliitikadokumenti, et selgitada, millisenä ta näeb oma rolli ühenduse institutsioonide nõustajana õigusaktide ja nendega seotud dokumentide ettepanekute kohta.

5. peatükk: koostöö

29. artikli töörühm on lühinimetus direktiivi 95/46/EÜ artikli 29 kohaselt moodustatud töörühmast, mille ülesandeks on anda komisjonile sõltumatut nõu andmekaitse küsimustes ning aidata liikmesriikides arendada ühtlustatud andmekaitsepoliitikat. See koosneb iga liikmesriigi siseriiklike järelevalveasutuste esindajatest, Euroopa andmekaitseinspektorist ning komisjoni esindajast. Euroopa andmekaitseinspektor peab seda oluliseks koostöö tegemise kohaks ning on seetõttu osalenud aktiivselt töögrupi tegevuses 2004. aasta jaanuari keskpaigast alates.

Euroopa andmekaitseinspektor teeb samuti koostööd Euroopa Liidu lepingu VI jaotise ("kolmas samm") alusel loodud andmekaitse valdkonna järelevalveasutustega, et parandada kõnealuse valdkonna eeskirjade ja menetluste kohaldamise järjepidevust. See hõlmab Europoli, Schengeni, Eurojusti ja tolliinfosüsteemi ühiseid järelevalveasutusi. Asjaomased osapooled on veendunud ühise ja ühtlustatud lähenemisviisi vajalikkuses selles väga tundlikus valdkonnas.

6. peatükk: rahvusvahelised suhted

Euroopa andmekaitseinspektor on aktiivselt osalenud andmekaitset käsitlevatel Euroopa ja rahvusvahelistel konverentsidel, et luua rahvusvahelisi sidemeid. Need konverentsid pakuvad väga kasulikku võimalust, et arutada ühist huvi pakkuvaid küsimusi ning vahetada teavet ja kogemusi erinevate teemade kohta.

Euroopa andmekaitseinspektor on samuti pühendanud palju aega ja jõupingutusi oma ülesannete selgitamiseks ning tegevuse tutvustamiseks pidades kõnesid ja esinedes erinevates liikmesriikides terve aasta jooksul.

30. märts 2005